

נוכחות הבעל בשעת לידה.

וַיִּסְעוּ מִבֵּית אֵל וַיְהִי עוֹד כְּבָרַת הָאָרֶץ לְבוֹא אֶפְרָתָה וַתֵּלֶד רָחֵל וַתִּקְשׁ בְּלִדְתָּהּ. וַיְהִי בְּהִקְשָׁתָהּ בְּלִדְתָּהּ וַתֹּאמֶר לָהּ הַמַּיְלֶדֶת אֵל תִּירָאִי כִּי גַם זֶה לָךְ בֶּן. (בראשית לה, טז-יז)

בתיאור זה של התורה, אנו נחשפים לצורך של היולדת בדברי הרגעה וניחומים, בכדי ליישב את דעתה. אף על פי שלידה היא תהליך טבעי, הוא לא חף מסכנות. בהלכה ישנה התייחסות רחבה ליולדת "המקשה ללדת". מחמת סיבות שונות, הלידה מסתבכת, עד כדי סכנת חיים. אך גם במקרים בהם הלידה מתנהלת באופן תקין, צער הלידה הוא רב, והיולדת נמצאת, על פי ההלכה, במצב של סכנת נפשות, (כמבואר בגמרא בשבת קכח, א ובשולחן ערוך סימן של). התוספות (כתובות פג, ב ד"ה מיתה) אף כותבים, שרוב פעמים מסתכנות היולדות בלידה. למרות זאת, מאחר וסוף סוף מדובר בתהליך טבעי, החמירו חכמים שבמידת האפשר כאשר ישנו צורך לחלל עליה את השבת, יש לעשות זאת בשינוי (שו"ע שם).

בין הדברים שחז"ל עסקו בהם בהקשר זה, נמנו כמה פעולות שמותר לעשות עבור היולדת בכדי "ליישב את דעתה", שלא תיטרף, לדוגמה, מותר להדליק עבור היולדת את הנר, אף על פי שאין כל צורך רפואי בדבר, בכדי ליישב את דעתה ולשכך את פחדיה (שבת קכ, א); מותר לקרוב משפחה או לכל אדם שיש ליולדת אמון בו, לנסוע יחד עמה לבית החולים כדי ללוותה, אפילו אם היא נוסעת באמבולנס שבו יש צוות רפואי, ואפילו אינה מבקשת זאת; וכן מותר לה לקחת עמה לבית החולים כל דבר שהיא חושבת שיהיה לה צורך בו וישפר את הרגשתה, אפילו אינו נדרש להצלתה (וראה בכל זה בשמירת שבת כהלכתה פרק לו, ופרק מ).

הלכות אלו מתבססות על ההבנה כי יישוב הדעת של אדם הנמצא בסכנה הוא קריטי עבור סיכויי ההצלה שלו.

על רקע זה, מעניין לדון בשאלה, האם מותר לבעל לשהות לצד אשתו בחדר הלידה. מעיקר הדין, מכיוון שמרגע "פתיחת הקבר" – פתיחה של 3 ס"מ בממוצע, או ירידת המים, או דימום, או צירים חזקים שלא מאפשרים לה להתהלך ונוקקת לשכב) האישה נחשבת לנידה, נאסר על הבעל להסתכל במקומות המכוסים שבה, וכן לגעת בה. איסור הנגיעה בנידה קיים גם כאשר מדובר במגע שנועד לסייע לאשה, ואפילו היא חולה.

הבעל יכול להקפיד לכאורה על איסורים אלו גם כשהוא נמצא בחדר הלידה. האם ישנו טעם לאסור עליו שהות זו?

המנחת יצחק (חלק ד סימן ח ועוד) כתב, שיש לאסור על הבעל לשהות בחדר הלידה, מחשש שמא יבוא לגעת בה שלא לצורך פיקוח נפש, או יסתכל במקומות המכוסים ("כי ידעתי, אם יתירו – יבואו למכשולים"), אלא אם כן מדובר בחשש סכנה ברור אם אינו שם. לעומת זאת, האגרות משה (יורה דעה חלק ב סימן עה) נשאל "ובאם הבעל יכול להיות שמה להשגיח שתעשה הדבר בסדר הנכון, וגם לחזק אותה ולאמץ לבה", וכותב ר' משה זצ"ל, "הנה אם יש צורך איני רואה איסור, ואף בלא צורך איני רואה איסור, אבל אסור לו להסתכל ביציאת הולד... אך כשיזהר שלא להסתכל ליכא איסור".

כלומר, ר' משה איננו מתיר זאת מטעמי ישוב דעתה, אלא מתייחס למצב בחדר הלידה בדומה לכך שמותר לבעל לגור עם אשתו בביתם אפילו כשהיא נידה, אלא שהוא נדרש להקפיד על הלכות נדה, והוא הדין לחדר הלידה. מעניין לשים לב כי בתוך דבריו משמע, שאין להחמיר ולחשוש שמא מתוך יצר סקרנות, או התרגשות, יבוא הבעל להיכשל באיסורי ההרחקה, שאז היינו מתירים רק כשיש צורך בדבר, אלא עלינו להורות לבעל על פי שורת הדין, שמותר לו להיות נוכח בחדר הלידה, אלא שישים לב שלא להיכשל במכשולות האפשריים שם.

שיטתו של ר' משה מתבארת יותר על פי דבריו במקום אחר (אורח חיים חלק א סימן קלב), שם הוא עוסק בשאלה האם מותר לבעל ללוות את אשתו לבית החולים בנסיעה בשבת. השואל השווה זאת, להיתר להדליק נר בכדי ליישב את דעתה של היולדת, אף שאין בכך צורך רפואי. ר' משה עונה לו, כי אין זו ראייה גמורה, לפי שיש לומר שפחדה של היולדת מן החושך הוא מחשש שהמיילדת לא תצליח לבצע את מלאכתה כשורה, וזהו חשש מוצדק ולגיטימי, אבל בנוגע לנסיעה לבית החולים עם היולדת, במצב שבו ישנו צוות רפואי מלווה, ואין חשש מוצדק מצד האשה, יש מקום לומר שאין להתיר את הדבר, לפי שמאחר שאינו חשש מוצדק, יש לומר שאינו חשש גדול כל כך להתיר לחלל עליו את השבת; אך בכל זאת, "מכל מקום לדינא, כיוון דמצינו ביולדת שעלולה להסתכן מחמת פחד, מי הוא שיכול לסמוך על חילוקים בחשש פיקוח נפש?! ולכן אם אומרת שהיא מתפחדת, אף אחרי שמסבירין לה שאין מה לפחד לנסוע בעצמה, יש בזה חשש פיקוח נפש, וצריך הבעל או האם ליסע עמה".

ואם כך הוא הדבר לגבי להתיר למלווה לחלל את השבת בנסיעה – על אחת כמה וכמה לגבי שהות עם האשה בחדר הלידה, במצב בו היא אומרת שרצונה בכך, ומפחדת לשהות לבדה, ושנוכחות הבעל מרגיעה אותה, שאין לאסור את הדבר מחשש שמא ייכשל הבעל באיסורים. ומן הסתם אפילו כשפחדה פחות מהפחד שלה לנסוע לבדה לבית החולים.

לעומת גישת האגרות משה, המנחת יצחק סבור, כי יש לחשוש בכך, וכן ביחס למצב שהאשה מבקשת מבעלה שיחזיק בידה, "...נשים דעתן קלות, ויש לחוש שמבקשין כן משום קלות הדעת, ולא משום טירוף הדעת" (חלק ח סי' ל). בתשובות והנהגות מדמה זאת למה שאמרו חז"ל "סחור סחור אמרינן לנזירא לכרמא לא תקרב" ("התרחק", אומרים לנזיר האסור בשתיית יין, "אל הכרם אפילו לא תתקרב – פן תיכשל"), וכותב שאין זו דרישה טבעית, ולא שמענו כן מעולם אלא בזמן האחרון, וכנראה למדה או שמעה מחברותיה שעושים כן. והוסיף, שמכל מקום, אם למרות שמסבירים לה, צועקת שאף שאסור מן הדין, היא לא יכולה לעמוד בכך ואצלה זה

בגדר של פיקוח נפש, ומרגישים שהבקשה אינה נובעת מתוך זלזול בדיני התורה, יעמוד בחדר אבל לא יסתכל במקומות המכוסים (תשובות והנהגות חלק א' סי' תתסב).

השאלה הנשאלת: כיצד נוכל למדוד ולאבחן מתי הדבר בא מקלות הדעת ומתי מטירוף הדעת? הלא בכל מקום שיש חשש סכנה בלבד, בין מבחינה קלינית ובין מחשש טירוף הדעת – מחללין את השבת! והלא יתכן בהחלט, שאם יאמרו לאשה שהדבר אסור וכו' כפי דברי התשובות והנהגות, יהיו נשים שישתקו ויוותרו על כך, למרות שיהיו עלולות להסתכן בטירוף דעתן!

הנשמת אברהם הפנה שאלה דומה לגרש"ז אוירבאך זצ"ל, והוא השיב לו, שיש דברים ש"מקובל וידוע" שעלולים לגרום לטירוף הדעת, ואז אפילו בספק ספיקא מחללין את השבת. אבל יש דברים שאינם ידועים ומקובלים, אלא רק עקב "סגנון התקופה" בחברה המודרנית מבקשים הרגעת הנפש, בזה אוסרים אפילו באיסורים דרבנן, כמו, למשל, אשה שתבקש מבעלה שינגן עבורה בכלי נגינה בשבת בכדי להרגיע את רוחה.

מכל מקום, לגבי שהיית הבעל בחדר הלידה, שאינה איסור ממש אלא חשש בלבד, דעת הגרש"ז אוירבאך היא, שבאופן עקרוני אין איסור לבעל לשהות לצד אשתו אם הוא נזהר לשמור על הלכות נדה, אבל "אין הדבר יפה, ויש בו משום מיאוס. אך כמובן אם היא ממש מפחדת, אז ודאי מותר" – כיון שבשונה מנגיעה, הרי שמובן ששהות הבעל לצד האשה מרגיעה את רוחה, ואין זה "מודה" של החברה המודרנית.

